

פרשת אחרי מות

יום הכיפורים

[א]

אכילה שלא כדרך

שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם חקת עולם. (ויקרא פרק טז, לא)
שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשתיכם, בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם.
(ויקרא פרק כג, לב)

שיטת השאגת אריה

השאגת אריה (בשו"ת סימן עו) יצא לחדש דאע"ג דקי"ל בפרק כל שעה (פסחים כה, ב) שכל האיסורים שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן, וטעמא משום דאכילה כתיב בהו, אבל לגבי יוה"כ דלא כתיב ביה אכילה, אלא כל הנפש אשר לא תעונה, אפילו אם אכלן שלא כדרך אכילתן, כגון אוכל חלב חי וכ"ש בשר בהמה חי, כמ"ש התוס' שם אפ"ה חייב משום לא תעונה דיוה"כ. ועי"ש שרוצה להוכיח כדבריו מהא דאיצריך בפרק בתרא דיומא (פא, א) לדרוש שהאוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור, משום דכתיב אשר לא תעונה פרט למזיק, משמע שכל זמן שאינו מזיק אע"פ שאכל שלא כדרך חייב.

איסור מוסיף

עי"ש שלפי"ז רוצה ליישב קושיית התוס', דהנה הגמ' במסכת כריתות (כג, א) מקשה על הא דאמרינן, שלפי ר"ש אם אכל חלב של נותר חייב שתים, משום שאיסור חל על איסור, ומי אמר ר"ש איסור חל איסור, והא תניא רבי שמעון אומר האוכל נבלה ביום הכיפורים פטור. והקשו בתוס' ואם תאמר מאי פריך דלמא שאני גבי יום הכיפורים מש"ה לא חל על איסור נבלה משום דאינו רק איסור כולל (שיותר דברים נאסרים), אבל הכא גבי נותר הוי איסור מוסיף (שנוסף איסור בדבר זה, שאסור גם בהנאה) ונימא אף על גב דלית ליה לרבי שמעון איסור כולל, איסור מוסיף מיהא אית ליה, והכי אשכחן לרבי יוסי נמי דלית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף אית ליה. וכתב השאג"א שלדבריו ניחא, דאיסור יוה"כ הוי איסור מוסיף אחפצא דנבילה, לגבי שלא כדרך אכילתן, דנבילה פטור, משום דאכילה כתיבה בה, ומשום יוה"כ חייב. ומדפטר ר"ש אוכל נבילה ביוה"כ, ש"מ דאפילו באיסור מוסיף לית ליה איסור חל על איסור.

אבל הכתב סופר (בשו"ת אורח חיים סימן קי"א) דוחה התירוץ על פי דברי התוס' (כפי הבנת מהרש"א ומהרש"ל) למסכת שבועות (כג, ב) שלפי ר"ש הסובר שחייב מלקות על כל שהוא, ה"ה דחייב על שלא כדרך אכילתו, א"כ ר"ש לשיטתו אם אכל נבילה שלא כדרך חייב, אז אפילו אם חייב על אכילת יום הכיפורים שלא כדרך משום דלא כתיב אכילה, אין יוה"כ נחשב איסור מוסיף, שגם על הנבילה היה חייב שלא כדרך. ואם נאמר שהשאג"א חולק על האחרונים הנ"ל פשט בתוס' שלפי ר"ש חייב על שלא כדרך בכל איסורים, וסל שמודה ר"ש שבשאר איסורים פטור על אכילה שלא כדרך, אז אדרבה קשה יותר, דלמה אמר ר"ש שאם אכל נבילה ביוה"כ שפטור, הרי מצד יו"כ אם אכלו שלא כדרך חייב, לפי סברת השאג"א.

חצי שיעור

ועי"ש (בכת"ס) שבתחילה רצה להוכיח כדברי השאג"א, מסוגיא דר"פ יוה"כ (עג,ב), דהק' על מתני' דקתני יום הכפורים אסור באכילה, והא ענוש כרת, ומשני שאכל פחות מכשיעור, והדר מקשה הניחא לר"י דס"ל חצי שיעור אסור מן התורה, אבל לר"ל דאמר חצי שיעור מותר מן התורה קשה, ואם כדברי השאג"א גם לר"ל ניחא, די"ל שהא דקתני אסור היינו באכל שלאכדרך אכילה דליכא רק איסור, ואסור מדרבנן כמו כל אסורי תורה, אלא ש"מ דשאני יוה"כ דלא כתיב אכילה, אז כדרך הנאה ושלא כדרך הנאה שווים.

אבל עי"ש שדוחה הראיה מכמה טעמים, א' שלפי שיטת התוס' באיזהו מקומן, דשלא כדרך הנאה מותר אפילו מדרבנן, (עי' מ"מ פ"ה מיסודי תורה ה"ה) לא יוכל לתרץ מתני' בשלא כדרך הנאה, דהא שרי לגמרי כמו בכל איסורים, ובמשנה כתוב שאסור. ב' גם לפי שיטת הרמב"ם ודעימיה ושיטת תוס' בהרבה מקומות, דשלא כדרך הנאה אסור מדרבנן, זה אינו אלא לפי מה דקיי"ל כר"י דחצי שיעור אסור מה"ת, אז שלא כדרך הנאה נחית דרגא ואסור מדרבנן, וזה נלמד ממימרא דר"י (פסחים כה,ב) שאמר שאם נהנה שלא כדרך הנאה אין לוקין עליו, משמע שאיסורא מדרבנן מיהא איכא, וזה ר"י לשיטתו שס"ל חצי שיעור אסור מן התורה, אבל לר"ל דס"ל דח"ש מותר מה"ת, ולפי ה"א של הגמ' אפילו מדרבנן, ה"נ וכ"ש דשלא כדה"נ מותר, דהא חמיר ח"ש משלא כדה"נ, דר"י ס"ל דשלא כדה"נ אסור רק מדרבנן הגם דח"ש אסור מה"ת, ולר"ל דס"ל דח"ש אפילו איסור דרבנן ליכא, כ"ש שלא כדה"נ דמותר.

שיטת הרמב"ם

כתב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה ח) וז"ל במה דברים אמורים שאין מתרפאין בשאר איסורים אלא במקום סכנה, בזמן שהן דרך הנאתן, כגון שמאכילין את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסח או שמאכילין אותו ביוה"כ, אבל שלא דרך הנאתן כגון שעושין לו רטיה או מלוגמא מחמץ או מערלה, או שמשקין אותו דברים שיש בהן מר מעורב עם אסורי מאכל, שהרי אין בהן הנאה לחיך, הרי זה מותר ואפילו שלא במקום סכנה, חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב שהן אסורים אפילו שלא דרך הנאתן, לפיכך אין מתרפאין מהן אפילו שלא דרך הנאתן אלא במקום סכנה.

ממה שכתב הר"מ שאכילת יוה"כ הוי כדרך הנאתו, מדייק הכת"ס (שם) שהר"מ חולק על השאג"א, וס"ל דגם ביוה"כ אינו חייב אלא כדרך. וגם ממה שכתב בסוף דבריו, שבכלאי הכרם ובשר בחלב חייב אפילו שלא כדרך, משמע שכל שאר הדברים אינו חייב אלא כדרך. אלא דצ"ע מאי שנא כלאי הכרם ובב"ח שחייב שלא כדרך משום שלא כתיב ביה אכילה, מאכילה ביוה"כ דנמי לא כתיב ביה אכילה.

שביתה מאכילה

הנה הרמב"ם בספר המצוות (מצות עשה קסד) כתב וז"ל והמצוה הקס"ד היא שצונו להתענות בעשירי מתשרי והוא אמרו יתעלה תענו את נפשותיכם, ובא הפירוש בספרא (אח"מ פ"ז) תענו את נפשותיכם ענוי שהוא אבוד נפש ואי זה זה אכילה ושתייה. וכן באה הקבלה (יומא עג,ב) וספרא דלקמן) שהוא אסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. ושהשביתה מחויבת מאלו הפעולות כלם מאמרו בו (אמור כג) שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשותיכם, כאילו הוא יאמר שחובה בו השביתה המיוחדת במלאכות, והמעשים והשביתה המיוחדת במזון הגוף וקיומו, ולכן אמר שבת שבתון. ולשון ספרא (אח"מ פ"ח אמור פי"ד) מנין שיום הכיפורים אסור ברחיצה ובסיכה ובתשמיש המטה תלמוד לומר שבת שבתון שבות. כלומר השביתה מאלו כולם עד שיגיע הענוי. וכ"כ הרמב"ם (הלכות שביתה עשור פרק א הלכה ד) מצות עשה אחרת יש ביום הכפורים והיא לשבות בו מאכילה ושתייה, שנאמר (ויקרא ט"ז) תענו את נפשותיכם.

יוה"כ הוי איסור מוסיף על שבת

הרמב"ם מחדש לנו גדר חדש בכל הענין של ענוי ביוה"כ, דהיינו שהכל הוא גדר של שביתה, שביתה ממלאכה, ושביתה מאכילה.

פעם שמעתי מהגר"ח קריסוורטה זצ"ל שלפי זה מובן למה הר"מ קרא להלכות יוה"כ, הלכות שביתה עשור ולא הלכות יוה"כ כמו הלכות יו"ט, אלא משום שגדר כל האיסורים של יוה"כ הוא **שביתה**, ולכן מתאים שיהיו נקראים הלכות שביתה עשור.

ולפי"ז יישב ג"כ קושיית הראש יוסף. (מסכת חולין קא,ב) דיעוין ברש"י (שם) שכתב שאי אית ליה לרבי יוסי הגלילי דאיסור כולל או מוסיף חיילי אשאר איסורין, איכא למימר משום הכי מתחייב על שבת ויוה"כ, דהא אי נמי הוה אפשר דקדמיה חד לחבריה הוה אתי חבריה וחייל עליה, דשבת לגבי יוה"כ איסור מוסיף הוא, דאי הוה יוה"כ קדים הוה חייב על זדון מלאכה כרת וכי אתי שבת איתוסף ביה מיתת ב"ד, ויוה"כ לגבי שבת איסור כולל דשבת אסורה במלאכה ומותר באכילה, מיגו דאיתוסף באכילה משום יום הכפורים איתוסף ליה נמי מלאכה משום יום הכפורים, אלא אי אמרת באיסור כולל ואיסור מוסיף לא חיילי כי אתו אהדדי אמאי חיילי תרוייהו. והקשה הראש יוסף הרי לענין מלאכה אין תוספת ביוה"כ על שבת, וזה שנאסר באכילה לא הוי שם אחד, ולא שייך איסור כולל אלא בשם אחד כמבואר בתוס' (יבמות לב,א).

ולהנ"ל ניחא שהאיסור מלאכה והאיסור אכילה, שניהם שם אחד, שגדר האיסור בשניהם היא "שביתה", א"כ מובן למה יוה"כ מקרי מוסיף על שבת, משום שאיסור שביתה של יוה"כ כולל יותר מהאיסור שביתה של שבת.

ולפי"ז יש לומר שהרמב"ם הולך לשיטתו, שמשום שסובר שגדר איסור העינוי ביוה"כ הוא שביתה **מאכילה**, א"כ מובן למה אינו חייב אלא א"כ אכלו כדרך הנאתו, משום דבלא"ה אין כאן ביטול שביתה של אכילה.

יתובא דעתא

לגבי עיקר הקושיא על הר"מ, מאי שנא בשר בחלב שמשום שלא נאמר אכילה אסור אפילו שלא כדרך, מאכילה ביוה"כ שנמי לא כתיב אכילה ופטור שלא כדרך, תי' הכתב סופר (שם) דשאני יוה"כ דתלוי ביתובא דעתא דגברא, ולכן שיעורו משונה מכל שאר שעורים, דפחות מכותבת ומלא לוגמיו לא מיתבי דעתא, כדאיתא בגמ' שכך שיערו חכמים, ולכן בשלא כדה"נ שאין דרך בני אדם לאכול אם יערב בו דבר מר, כמ"ש הרמב"ם או אוכל בשר חי שאינו כדה"נ, לא מיתב דעת האדם, והוא מעונה בזה עצמו שאינו אוכל כדרך הנאה של האוכלים, ובטלה דעתו ומעונה מקרי.

שתייה הרבה שלא כדרך

והנה בשולחן ערוך (אורח חיים הל' יוה"כ סימן תריב,ו) נפסק שאם אכל אוכלים שאינם ראויים לאכילה, או שאכל אכילה גסה כגון מיד על אכילה שאכל ערב יום הכיפורים עד שקץ במזונו, פטור. ובסעיף ט כתב הרמ"א שאם שתה משקין שאינן ראויין לשתיה, כגון ציר או מורייס וחומץ חי פטור, אבל חומץ מזוג, חייב (טור). וכתב הגר"א שדברי רי"ו, הסובר שאם שותה חומץ הרבה שחייב הוא העיקר, **שכששותה הרבה שובר רעבונו והתורה אמרה אשר לא תעונה**. אבל קצ"ע מאי שנא אכילה משתייה, דלגבי אכילה פסק המחבר שאם אכל שלא כדרך אז פטור, ושם הגר"א אינו משיג שאם אכל הרבה שהוא חייב. אבל עכ"פ דברי הגר"א הם באותו כיוון של השאג"א, שהיות ובאיסור יוה"כ כתוב לשון אשר לא תעונה, אינו תלוי בגדרי אכילה.

מי שאכל ח'ש לפני יוה"כ והשלים ביוה"כ

מצינו עוד נ"מ בזה שהתורה כתב את איסור אכילת יוה"כ בלשון ענוי, בשו"ת כתב סופר (אורח חיים סימן לא), שדן שם במי שאכל חצי כותבת בערב יוה"כ, וביוה"כ תוך כדי אכילת פרס השלים השיעור, האם הוא חייב או לא. עי"ש שצדדי הספק הם, האם נאמר שכיון דמייתבא דעתיה במה שאכל לבסוף חייב, או דילמא כיון שלא אכל ביוה"כ שיעור המייתב דעת פטור, ומסיק דחייב, ומנמק דוודאי אם היה כתוב בתורה לא תאכל שיעור המייתב דעת, לא היה חייב כה"ג כיון דביוה"כ לא אכל שיעור המייתב דעת, אבל לא כתיב רק תענו, ונפש אשר לא תעונה, ועד דאכל כותבת מעונה הוא, וע"י שמשלים לכותבת אינו מעונה, ולכן חייב על אכילה דמייתבא דעתיה כנ"ל.

ועי"ש שמביא ראייה מהסוגיא דריש פרק יוה"כ (הנ"ל), שמקשה לר"ל דס"ל ח"ש מותר מה"ת ממתניתין דקתני שאסור לאכול ביוה"כ, ומשני מודה ר"ל דאסור מדרבנן, והדר מקשה מי קסבר ר"ל ח"ש אסור מדרבנן וכו', ולא מתרץ דמודה ר"ל ביוה"כ כגון שאכל פחות מכותבת סמוך ליוה"כ כדי אכילת פרס, וביוה"כ השלים עד כותבת שמודה ר"ל דאסור, שאפילו אם ס"ל בכ"מ דח"ש אפילו מדרבנן מותר ולא גזרו ח"ש אטו שיעור שלם, אבל כהאי גוונא שאכל שיעור שלם, ומיושב דעתו ע"י אכילה זו, כמו שאכל כותבת ביוה"כ, בוודאי גזירה קרובה לאסור ח"ש כזה, אטו שיאכל שיעור שלם דמייתב דעת ביוה"כ, אלא ע"כ כה"ג חיובא הוא דמחייב לכו"ע.

מי שהיה צריך לאכול פחות מכשיעור ואכל כשיעור

ועי' בביאור הלכה (סימן תריח) ד"ה ואם אמדוהו וכו' – שמביא תשובת בנין ציון (ס' כ"ד) שמי שהותר לו לאכול פעם אחת יותר משיעור, ועל אכילה השניה היה די לו בפחות משיעור והוא יאכל כשיעור חייב כרת, לכן צריך לשער בכל אכילה ואכילה אם די לו בפחות, וקשה מאוד לשער כן וצריך לזה זריזות ובקיאיות. מסתימת לשון הביה"ל משמע שאם אכל כשיעור, ולא היה צריך אלא חצי שיעור שחייב כרת. וצ"ע שהרי החצי שיעור היה מותר לו לאכול, ולא עוד אלא שהיה חייב לאכול, א"כ מה שאכל באיסור לא היה אלא חצי שיעור, א"כ למה חייב כרת. ולהנ"ל אולי נאמר שהיות וע"י אכילת חצי כותבת השנייה כבר אינו מעונה, שעכשיו יש לו כותבת שלם, א"כ שפיר חייב, משום שאכילת איסור גרם לו ייתובא דעתא. ולא גרע ממי שאכל חצי כותבת לפני יוה"כ, והשלים השיעור ביוה"כ שהוא חייב.

אכילה ביוה"כ ע"י צינור

לאור הנ"ל יש להסתפק האם מותר לאכול ע"י צינור (זונדה) שמונח בגרונו, והאוכל עובר דרכו ישיר לבני המעיין, או ע"י אינפוזיה (עירווי) שניזון דרך הוורידים, שהרי אע"פ שאינו "אוכל" כלום אבל סוף כל סוף הוא לא מעונה, א"כ לא גרע ממי שאוכל שלא כדרך. עוד יש להסתפק האם חולה שיש בו סכנה שחייב לאכול ביוה"כ לפקח נפשו, האם מחויב לאכול באחד הדרכים הנ"ל כדי להקל על האיסור, או שמותר לו לאכול כדרכו, ואולי גם חייב לאכול כדרכו.

הנאת גרון או הנאת מעיו

והנה נחלקו ר"י ור"ל (חולין קג,א) האם מה שבין השיניים ובין החניכים מצטרף לכזית, מר סבר הנאת גרונו בעינן ומצטרף בין החניכים, ומר סבר הנאת מעיו בעינן וליכא. וכן אם אכל חצי זית והקיא וחזר ואכל חצי זית, דלמ"ד הנאת גרונו בעינן חייב דהרי נהנה גרונו בכזית, ולמ"ד הנאת מעיו פטור דאכילה במעיים בעינן, להלכה כבר פסק הר"מ דחייב על הנאת גרונו, כמבואר בדבריו (פי"ד מהמ"א ה"ג) וז"ל כזית שאמרו כו' אבל מה שבין החניכים מצטרף למה שבלע, שהרי נהנה גרונו בכזית וכן אכל חצי זית והקיא כו', שאין החיוב אלא על הנאת הגרון בכזית מדבר האסור עכ"ל.

בין החניכים לענין יוה"כ

ועי' במנ"ח (מצוה שיג) שמסופק מה הדין ביוה"כ, דלענין שיעור אף דאכילה הוי בכזית, מ"מ לענין מייחבי דעתיה אינו פחות מכותבת, א"כ יש להסתפק מה הדין אם בין החניכים מצרף, או אם אכל חצי כותבת והקיא וחזר ואכל עוד חצי כותבת, אם כאן נמי די בהנאת גרונו בככותבת, או אפשר לענין יתובי דעתו תלוי בהנאת מעיים, ואינו חייב עד שיהיה במעיים ככותבת. דאפשר דהתורה לא חייבה כאן על הנאה רק אם נתישב דעתו, ויתובי דעתו אינו אלא במילוי המעיים, ונשאר בזה בצ"ע.

כרכו בסיב

עוד מסתפק המנ"ח, שאפילו אם נאמר דהנאת גרון לבדו אינו חייב כיון דלא הוי מילוי המעיים, מה הדין אם הנאת מעיים בלבד בלא הנאת גרון, אם הוי יתובי דעתיה, דלענין מצה מבואר בפסחים (קטז,ב) שאם כרכו בסיב ובלעו אף ידי מצה לא יצא, כיון דלא נגע בגרונו. ועי' משנה למלך (פי"ד מהמ"א הי"ב בד"ה הואיל) דדעתו דה"ה בכל האיסורים כן, והביא ראיה מדברי הר"מ (פ"ג מהל' אבות הטומאה ה"ט) גבי אוכל נבלת העוף אם כרכו בסיב ובלעו הרי זה טהור, הרי לן דהיכא שליכא הנאת גרונו אע"פ שיש הנאת מעיו, לא נחשב לאכילה כלל, וטומאת נבלת עוף טהור תלוי באכילה. ועי"ש בסוף דבריו שמציין לסוגיא דחולין (קג,ב) מחלוקת ר"י ור"ל, משמע דכרכו בסיב תלוי במחלוקת ר"י ור"ל, דלמ"ד שתלוי בהנאת גרון פטור, ולמ"ד שתלוי בהנאת מעיו חייב.

הנאת גרונו לענין אכילה ביוה"כ

אך כתב המנ"ח דכל זה במקומות דכתיב אכילה בתורה, ובלא הנאת גרון לא הוי אכילה כלל, אבל כאן דכתיב לא תעונה ותלוי ביישוב הדעת, אפשר דלא בעינן הנאת גרון כלל רק מילוי המעיים לחוד סגי. אבל מסיק המנ"ח שברור דבעינן הנאת גרון ג"כ, דאי לא בעינן רק מילוי המעיים, א"כ אפילו אכל השיעור יותר מכדי אכילת פרס, הו"ל לצרף כל זמן שלא נתעכל החצי שיעור הראשון, כיון דבמעיים הם שיעור שלם, כמו שמצינו בדברי המ"א לגבי שיעור שביעה לענין ברכת המזון, שאע"פ שלגבי שיעור כזית צריך לאכלו בכדי אכילת פרס, אבל כדי להתחייב בברכה"מ שתלוי בשביעה לא צריך בכדי אכילת פרס. א"כ מוכח דבהנאת מעיים לחוד ביוה"כ אינו חייב אלא עם הנאת גרון, ולכן אינו חייב אלא בתוך כדי אכילת פרס, וביותר אינו מצטרף.

כדברי המנ"ח אלו כתב ג"כ כמה וכמה אחרונים, עי' שו"ת כתב סופר (אורח חיים סימן קיא) שבתחילה ר"ל שביוה"כ דלא כתיב אכילה ותלוי ביישוב הדעת, אפשר דחייב בהנאת מעיו לחוד בלי הנאת גרון, דשפיר מיישב דעתו, אבל אח"כ כתב שמהראיות שהביא לעיל מוכח דגם שלא כדרך הנאה כי האי דאין בו הנאת גרונו ויש בו הנאת מעיו, כגון שמערב בו דבר מר וכיוצא בו פטור ביוה"כ. שמהראיה שהביא מדאמר ר"ש האוכל נבילה ביוה"כ פטור, מוכח דאוכל בשר חי ביוה"כ פטור, מוכח ג"כ דכשמערב בו דבר מר פטור, דאלת"ה עדיין קשה הא אפשר שחייב כגון שמערב בו דבר מר דאיסור נבילה ליכא ואיסור יוה"כ איכא. וכן מוכח מראיה שהביא מדקשה לתוס' מנ"ל דר"ש ל"ל מוסיף, ולא מתרץ דיוה"כ מוסיף שלא כדה"נ ש"מ דמותר, מוכח ג"כ דכשמערב בו דבר מר דמותר כמובן. ומן הרמב"ם ג"כ מוכח הכי דהרי כ' דוקא שאכל כדרך הנאה כגון שקצים ורמשים ואוכל ביוה"כ, אבל שלא כדה"נ וכו' כגון שעירב דבר מר פטור, וקאי על כל מה שכתב אוכל דברים אסורים ואוכל ביוה"כ, ש"מ דמערב דבר מר פטור ביוה"כ כמו בכל איסורים.

וכן דעת מהרש"ם (ח"א סי' קכג), ואחיעזר (ח"ג סי' סא) עי"ש. ועי"ש (באחיעזר) שמביא ראיה לזה דגם לדעת החת"ס והמנח"ח, דביוה"כ בעינן הנאת מעיו, דמ"מ בעינן גם הנאת גרון, מהא דס"ל לר"ש דהאוכל נבילה ביוה"כ פטור, משום שאין איסור של יוה"כ חל על איסור נבילה, ואם

נאמר שחייב על הנאת מעיו לבד, אז כיון שנכנס לגרונו חייב משום נבילה, ומה שמוריד למעיו אינו מוסיף איסור, דהא אם הקיאו ג"כ חייב, א"כ יתחייב אז משום יוה"כ דחיובו בהנאת מעיו, דכי משכח רוחא חיילי. ואף דאי אפשר שיחויב משום יוה"כ שלא יתחייב מתחלה משום נבילה, מ"מ מה בכך כיון דכבר כלה איסור נבילה, דהא אם הקיאו ג"כ חייב, א"כ יתחייב אח"כ משום יוה"כ על הנאת מעיו דמחויב ביוה"כ בלי הנאת הגרון. אלא ע"כ צ"ל כיון דביוה"כ אינו חייב משום הנאת מעיו אם לא היה הנאת הגרון, וכיון דעל הגרון אין איסור חל על איסור שוב הוי כהנאת מעיו בלי הנאת הגרון.

אינפוזיה לחולה שאין בו סכנה

עי' בשו"ת ציץ אליעזר (חלק י סימן כה פרק כא) שמביא כל השיטות הנ"ל שגם ביוה"כ אינו עובר אא"כ נהנה גרונו, והעיר שמעניין הדבר שכל שלשת הגדולים האמורים שום אחד מהם לא טרח להדגיש בדבריו שהמדובר דוקא בחולה שיב"ס, ומהמהרש"ם יש עוד לכאורה הוכחה על להיפך, שהמדובר כשאין בו ממש סכנה, שהרי כתוב שם שהאיש חלש והרופאים יאיצו שיאכל וישתה הרבה לחזק גופו. ומהך לישנא משמע שאבל סכנה של ממש מאי האכילה לא היה לפנינו, ובכל זאת התיר האכילה ע"י הצינור.

אינפוזיה לחולה שיש בו סכנה

כתב בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ג סימן צ) שחולה שיש בו סכנה שחייב לאכול ביום הכיפורים לפקח נפשו, ואם יחברו אותו לאינפוזיה ויקבל תזונה דרך הוורידים לא יצטרך לאכול, שאין לו לעשות כן. עי"ש דן באריכות וכתב שאין לחייבו לעשות כן משום דנראה דחיוב ורפא ירפא שילפינן שיש חיוב לרפא במיני סמים הוא רק לרפא החולים ממחלתם, ולא כשלא ירפאנו אלא שיעשו מיני הסמים שיוכל לצום, ועוד שתחיבת מחט הוא חבלה שאדם אסור לחבול בעצמו כיון שאינו לרפואה, וגם הא בכלל כל סמי הרפואה הוא ספק שמא מזיק לאיזו דבר, אף שהרופאים אין יודעין מזה, ולכן רק לרפואה צריך ליקח סמים אף בפה, וכ"ש בזריקה לגופו ע"י תחיבת מחט שאין לעשות זה שלא לרפואה, שיש לחוש שיקלקל לאיזו דבר ואסור לעשות זה אף בעיו"כ, בשביל שיוכל לצום וכ"ש בתעניות אחרות שלא יעשו זאת.

ועי"ע בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יד סימן נז) שג"כ נשאל על כגון דא, ופסק שאינו חייב לעשות כך, וג"כ דן על זה שיהיה הוצאות גדולות, ואולי אינו חייב להוציא ממון על זה. וכתב בסוף התשובה שלאחר שהשואל קיבל תשובתי האמורה, הוסיף וכתב לו שדיבר על כך לאחר מיכן עם ד"ר גולדברג, אחד ממנהלי המחלקה הפנימית בבית"ח שערי צדק, והלה אמר לו שגם מבחינה רפואית לא רצוי התחליף, כי אם החולה נמצא במצב (אפילו קל) של אי ספיגת הלב, או אי ספיגת כליות, עלול להתערער מצבו ע"י כך שהוא מקבל את הנוזלים דרך הוריד, ועוד שעלול שלא יוכל להוציא את הנוזלים דרך דרכי השתן ואז עלול שיצטרך לקבל תרופות מפרישי שתן. ולכן מסיק בציץ אליעזר שאין כאן שום ספק, שאין על החולה כל חיוב להשתדל שיקבל ביוה"כ"פ המזון דרך הורידים (ואולי יש גם איסור בזה), אלא יאכל כדרכו פחות מכשיעור, אם זה מספיק לו.